

Šolsko gledališče: priložnost za marsikaterega učenca

Barbara Pavlovič Plevanč, učiteljica slovenščine, OŠ Otočec

Skupine mladih igralcev, ki so pripravljeni s svojimi odrskimi izvedbami obogatiti prireditve, je vesela vsaka šola. Vodenje takšne gledališke skupinice je običajno položeno v roke učitelja, ki po svojih najboljših močeh in z (običajno amaterskim) znanjem razvija igralske sposobnosti učencev, prireja oz. piše primerne tekste ter išče rešitve v okviru materialnih in prostorskih omejitev, s katerimi se srečuje pri ustvarjanju odrskega nastopa na šoli. To umetniško področje je pri številnih otrocih zelo priljubljeno, saj jim omogoča izraznost s telesom in besedo, kar se je izkazalo kot posebej dragoceno za otroke z bralno-zapisovalnimi težavami, koristno ali celo terapevtsko pa igranje vlog in pisanje krajših dramskih besedil učinkuje na učence nasploh.

Uvod

S preoblikovanjem šolskega gledališkega krožka v izbirni predmet gledališki klub (GLK) so bili postavljeni konkretniji temelji za razvijanje tovrstne izraznosti pri učencih. Ta izbirni predmet poučujem, odkar je vstopil v program osnovne šole in v tem času sem se izoblikovala tudi kot mentorica amaterski gledališki skupini mladih igralcev. Pri delu se osredotočam predvsem na spodbujanje zanimanja učencev za dramatiko in gledališče ter na razvoj izraznih zmožnosti otrok ter pripravo šolskih gledaliških predstav.

O šolskem gledališču

Seveda je šolsko gledališče podrejeno temam in časovnim okvirjem ter nenazadnje prostorskim in drugim materialnim omejitvam šolskih prireditev, vendar prav to nekako primerno omejuje ustvarjalni svet otrok in mladostnikov, katerih življenje je še vedno uokvirjeno z domom, šolo in odnosi z vrstniki.

V vsakem šolskem letu ciklično poustvarjamo iste teme: začetek šolskega leta, kulturna dediščina okoli nas, samostojnost države Slovenije, božično-

Utrinek s proslave ob zaključku bralne značke

-novoletno praznovanje, slovenski kulturni praznik, knjige in branje, dan državnosti, konec šolskega leta in slovo od osnovne šole za devetošolce. Dodatne priložnosti so še posebne obeležitvene slovesnosti v krajevni skupnosti ali na šoli. Kakor vsak mentor šolske gledališke skupine dobro ve, je v literaturi težko najti primerno dramsko besedilo, če ne zaradi drugega, že zaradi števila igralcev, saj želimo vsakomur, ki je zbral pogum, da stopi na oder pred vrstnike, učitelje in krajanje, omogočiti svojo vlogo. Sama težavo rešim tako, da pišem avtorske tekste ali izvire priredbe znanih zgodb iz slovenske književnosti, ki lahko posodobljene in osvežene ponudijo nov pogled današnjemu gledalcu.

Kdo so mladi igralci?

Vsako leto se k izbirnemu predmetu GLK prijavi vse več učencev, ki so od prvega razreda naprej spremljali nastope starejših vrstnikov na šolskem odru in si želeli tudi sami dobiti priložnost odigrati vlogo pred malo širšim občinstvom ter požeti aplavz.

Velik delež interesentov ima prirojene igralske sposobnosti ter se čutijo sposobne suvereno igrati gledališko vlogo. Pogosto so ti učenci že v nižjih razredih obiskovali gledališki krožek ali bili vsaj prepoznani kot sposobnejši in so jih razredne učiteljice raje določale za nastope pred starši.

Vsako leto pa so med udeleženci tudi za to področje manj sposobni otroci, ki radi gledajo gledališke predstave, občudujejo igralce in si želijo tudi sami znati česa podobnega. Moj izbirni predmet so tako že obiskovali učenci z govornimi napakami, socialnimi, motoričnimi in učnimi težavami. Prav vsi so po večkrat stopili na odrske deske in odigrali svojo vlogo ter sčasoma opazno izboljšali svoj nastop.

Učenci z bralno-zapisovalnimi težavami na odru

V večletni praksi šolskega gledališča vidno izstopa velik interes učencev s prepoznano dislektično motnjo oz. motnjami branja. Ti se nadvse radi udeležujejo vsakršnih z odrskim nastopanjem povezanih dejavnosti in so v povprečju bolj odrsko izrazni in gibalno ustvarjalni od povprečnih učencev. Seveda imajo zadrege in težave s tekstom, mnogokrat potrebujejo pomoč domačih za učenje besedila. Kadar se učijo sami, se večkrat zgodi, da besede narobe preberejo in se repliko naučijo napačno.

Vse to pa odtehta nadpovprečna kreativnost takih učencev, kadar je potrebno improvizirati ali ustvariti lastno dramsko besedilo, saj so njihove zamisli običajno izvirne, sveže, drugačne, tudi nore. Zdi se, kot da je v njihovem umu zaradi odsotnosti fokusa na bralno-pisne vire ostal prostor za nekakšno »miselno gledališče«, v katerem si znajo živo predstavljati like, njihova dejanja in re-

plike ter vpliv gledaliških elementov na občinstvo. Bralne vaje takim učencem ne pomenijo kaj dosti. Zgolj ob tekstu težko sledijo izmenjavi replik, načeloma zamujajo z vstopi in zdi se, kot da si niso zapomnili zaporedja dogodkov in besedila. Ko pa se začne prava vaja z okvirno sceno, gestiko in premiki, zacvetijo.

Svojo vlogo privzamejo celostno, intuitivno, uživajo v nošenju kostuma, uporabi rekvizitov in v igri. Ob sami izvedbi pred občinstvom praviloma nimajo velike treme in komaj čakajo trenutek, ko bodo stopili na oder, kjer suvereno uporabljajo prostor in vzpostavljajo stik z občinstvom. Sodim, da je opazno manjša podvrženost tremi povezana ravno z motnjo branja. Tak učenec se je že zdavnaj poslovil od morebitnega perfekcionizma, saj so bile njegove izkušnje glasnega branja pred razredom največkrat mučne, pogosto se je osramotil zaradi napačno prebranih besed. Manjše zadrege ga po nekaj letih sploh ne vznemirjajo več, običajno se nasmeje samemu sebi in si pomaga z improvizacijo.

Prebiti led

Redko (v moji praksi zgolj enkrat) se zgodi, da se učenec prijavi k predmetu, nato pa po nekaj urah praktičnega dela spozna, da tovrstno izražanje ni zanj, in prosi za izpis. Razlog je običajno prevelika zadržanost, zaradi katere otrok ne prenese izpostavljenosti pred občinstvom, ki je pri igranju seveda neobhodna. Del stiske izhaja že iz dejstva, da k izbirnemu predmetu ne hodijo samo s sošolci, pač pa so vključeni otroci različnih oddelkov in tudi različne starosti. Ravno zato že za prvo učno uro pripravim kratko in preprosto vajo v gledališkem izražanju, kjer otroci v paru ali manjši skupini stopijo pred razredno občinstvo in prikažejo kratek prizor. Ta vključuje tako gib kot besedo, tako da lahko učenci prebijajo led in se izpostavijo v varnem okolju učilnice. Številni učenci so na prvih nekaj vajah vidno napeti, preden izvedejo svoj nastop, vendar praviloma prevlada motiviranost, želja po nastopanju, tako da prenesejo tremo in se jo postopoma naučijo obvladovati.

Postopno razvijanje igralskih veščin

Seveda je lažje tistim mladim igralcem, ki že zgodaj v procesu izzovejo pozitiven odziv občinstva – torej ostalih udeležencev izbirnega predmeta –, pri drugih pa s pazljivo odmerjenimi komentarji ohranjam željo otroka in gradim njegov napredek. Tudi pri še tako slabem nastopu na vaji, za katerim se čuti trud, najdem kaj, kar vzbuja odobravanje in z nasveti pomagam pri postopnem izboljšanju. V praksi se je izkazalo kot pomembno, da vsakemu komentarku po otrokovi izvedbi takoj sledi ponovni poskus, pri katerem učenec upošteva dobljena navodila. Četudi mu namreč ne uspe posebno dobra

izvedba, je vsekakor boljša od prejšnje in vajo konča s pozitivnimi občutki. Poleg tega je kinestetično učenje znatno učinkovitejše od zgolj teoretičnega. Nasveti, ki jih podam učencem v premislek in jih niso mogli takoj oz. kmalu praktično preizkusiti, največkrat ne obrodijo kaj dosti sadov, medtem ko pri praktičnem ponavljanju in preizkušanju drugačne rešitve opazam zelo dobre rezultate.

Velika preizkušnja mladega igralca je njegov prvi nastop pred malo širšim občinstvom – npr. pred starši ali zbranimi učenci ter učitelji na šolski prireditvi. Praviloma je zadnja vaja neposredno pred nastopom izredno slaba, saj se zaradi naraščajočega pritiska pri večini učencev takrat zdi, da ne znajo besedila, igra je okorna, neprepričljiva, koncentracija razdrobljena. V tem strašljivem trenutku tako za igralce kot za mentorja se moram vsakič posebej opomniti, da se je to zgodilo prav vsakič, sledil pa je dober ali celo odličen nastop.

Dodana vrednost dramatike in gledališča

Spomladi 2020 je epidemija virusa ustvarila izredne razmere, v katerih se je izkazala še ena pozitivna lastnost šolskega gledališča, namreč kot medij za izražanje lastnega doživljanja. V tem obdobju so učenci izkusili način življenja in izobraževanja, kakršnega še niso poznali, in jim je poleg radovednosti povzročal tudi stisko.

Pri izbirnem predmetu sem jim zato dala zadolžitev ustvarjanja krajšega dramskega besedila na temo Življenje v karanteni. Nastala so zelo raznolika, največkrat komična dela, preko katerih se zra-

cali doživljanje teh nenavadnih časov. Ponavljale so se teme:

- Izoliranost, utesnjenost med prisilnim bivanjem doma, ko je bil nabor možnih dejavnosti – predvsem socialnih – močno zožen.
- Trenja ob nenehnem stiku z družinskimi člani – konflikt med naklonjenostjo in spori v družini.
- Spremenjeni odnosi v družini.
- Stres učenca, staršev in tudi učitelja v novi obliki izobraževanja.
- Strah pred boleznijo in pred grožnjo izgube svojca.
- Dvom v realnost nevarnosti epidemije pod vplivom socialnih omrežij, zato razdvojenost med poslušnostjo in sarkastično naravnostjo do zapovedanih omejitev.

Kakor je že znano, ima gledališko izražanje tudi znatno terapevtsko vlogo, najbolj znana je igra vlog. Z nalogo, ki sem jim jo zadala, so mladi dramatikoli dobili priložnost predelati travmatično oz. vsaj nevsakdanjo situacijo, v kateri so bili primorani preživeti dva meseca in pol. Predvsem komičnost oz. ironija, po kateri so najpogosteje posegli, ustvarja potujitveni učinek, nekakšen miselni odmik od težave, ki nekoga pesti, da lahko o njej premisli z ustrezne distance, opazuje lastne/tuje vzorce obnašanja v odnosih in obvlada svoje čustvene odzive. Preko dramskih likov, ki si jih mladi ustvarjalec zamisli in jih postavi v nek zahteven življenjski položaj, ustvarja variante možnih rešitev oz. reakcij, med katerimi se odloča, ter tako tudi zase osebno vadi reševanje problemov. V tem segmentu pa gledališko ustvarjanje seže tudi dlje, kot smo mogoče načrtovali ali kot se tega sproti sploh zavedamo.

Izvedba posebej za praznik naše šole napisane igre z zgodovinsko tematiko